נפט, אינטרנט וטילים לאירופה: תרחישי התגובה של איראן למלחמה

written by אלי קלוטשטיין | 04.11.2026
פורסם במקור ראשון, בתאריך 4 בנובמבר, 2026.

הנה חלפו-הלכו להן הבחירות בישראל, וגם בארה"ב נסגרו כבר הקלפיות. המשא ומתן בין איראן לארה"ב מתנהל בעקיפין, באמצעות מסרים שמעבירים מתווכים מסוגים שונים, ובינתיים נראה שסוגיית הגרעין כלל לא עולה על השולחן תוך סירוב פומבי מתמיד של האיראנים בעניין זה, שעד כה טרם השתנה. אתמול הודיע האיש החזק החדש במגעים, מחסן רזאי, כי הוא דוחה את ההצעות האמריקניות לפתרון המשבר במצרי הורמוז.

כשאלה פני הדברים, ובזמן שארה"ב מתגברת את מערכיה בכל הגזרות באזור, החידוש האפשרי של המלחמה אפילו ממש בזמן הקרוב הוא תסריט מעשי וסביר. לצד ארה"ב, ישראל כמובן צריכה להיערך לכך בכל הגזרות הרלוונטיות, ולהתכונן בהגנה וגם בהתקפה.

מי שבטוח נערכים לכך הם האיראנים, שפועלים בשלל כיוונים שונים כדי למגן את הנכסים החשובים שלהם, להגן על מנהיגיהם ולבסס את שלטונם אפילו בעיתות חירום. במקביל משטר האייתוללות מכין סדרת תגובות צבאיות למתקפה על הרפובליקה האסלאמית מצד ארה"ב וישראל, ומאיים כי אם יתחדשו הלהבות האזור כולו יבער.

טהרן, שמבטיחה שיש לה הפתעות מיוחדות בשרוול כגון כלי נשק חדשים שטרם נראו עד כה, היא אויב מרשים ומסוכן. אסור לזלזל באיראנים, שהוכיחו את עצמם כיריב שקול, שיודע להשתמש ביתרונות שיש לו ולהכאיב לאויב. מצד שני, אין לבטל גם את הטענה שלפחות חלק מהדברים שאומרים נציגיה של טהרן הם חלק מהלחץ הפסיכולוגי שהיא מפעילה במטרה להרתיע את ארה"ב מלפתוח במלחמה.

למה זה חשוב, ומדוע כדאי לדעת מה בדיוק אפשרויות הפעולה של איראן? לפני הכול, כדי להכין את עצמנו מבחינה צבאית. עלינו לבסס את מערכי ההגנה ודרכי פעולה נגד התגובות האיראניות, כדי שהפעם לא ניתפס בהפתעה מוחלטת ונצטרך לטפל באיומים כאלה בדיעבד עיין ערך חסימת מצרי הורמוז. בנוסף, כדאי גם להתכונן ברמה הנפשית לכאוס ולניסיונות איראניים לפגוע בישראל ובעולם כולו בתחומים רבים, ובעיקר לאפשרות שהצלחה במזימות כאלה עשויה לשבש היבטים מסוימים של חיי היומיום שלנו בתקופת המלחמה.

נפרט חלק מהאפשרויות לדרכי התגובה האיראניות, שניתן וראוי להתכונן אליהן מראש.

מתקפות קינטיות

בסבב שעבר לא התביישו מפקדי משמרות המהפכה לטווח את כל מדינות האזור באמצעות טילים וכטב"מים כדי להגיב על המתקפות על הרפובליקה האסלאמית. טהרן לא ריחמה על איש, ומלבד שיגור טילים לישראל והנזק שגרמה לבסיסי צבא ארה"ב במזרח התיכון, היא תקפה גם מדינות ששיחקו תפקיד בניסיון לתווך בין הצדדים כדי להביא לסיום המלחמה. קטאר, עומאן ואפילו טורקיה ספגו אש איראנית, ומלבדן ניצבו על המוקד גם ערב הסעודית, האמירויות, בחריין, כווית ועוד.

בסיבוב הקרוב, אם אכן יפרוץ כזה, אנחנו צפויים לראות עוד מאותו דבר. ירי כטב"מים וטילים לכל מדינות האזור ובניגוד לחודשים שחלפו מאז תום הפסקת האש, אולי גם הפעם על ישראל. היעדים לירי כזה ברורים מאוד: מרכזי דאטה, מחשוב ואינטרנט, תשתיות חשובות, מטות כלכליים ועוד. הרעיון יהיה לחרוג מהנזק הנקודתי של הפגיעה באתר כזה או אחר, ולהרחיב אותו לכל רחבי העולם באמצעות השבתה של מרכזים שבהם תלויים ענפי כלכלה גלובליים רבים. במקביל יוסיפו משמרות המהפכה לטווח את הכוחות האמריקניים ויעדים חשובים של צה"ל בארץ בירי מדויק, ככל הנראה תוך הסתמכות על יכולות מודיעין חזותי של הסינים והרוסים.

בשבועות האחרונים, עם זאת, עולה מחדש הרעיון להרחיב את טווח הירי מעבר למדינות השכנות לאיראן, ולשגר לראשונה טילים גם על מדינות אירופה. לא מדובר כבר באפשרות שנלחשת בהיחבא, אלא היא נאמרת עוד ועוד בגלוי מפי גורמים בממשל האיראני, שמזהירים, למשל, מפני "תקיפות צבאיות" שתבצע טהרן בשטחי היבשת. משמרות המהפכה הוכיחו שיש להם יכולת לשגר טילים למרחק כזה כאשר ניסו לפגוע ללא הצלחה בבסיס האמריקני באי דייגו גרסיה באוקיינוס ההודי שהמרחק שלו מאיראן דומה לזה של מדינות מרכז אירופה מהרפובליקה האסלאמית.

בנוסף תמשיך איראן לקדם את התקיפות על ספינות שעוברות במצרי הורמוז או עוגנות בסמוך להם, והיא אף עשויה לבקש להרחיב את מאמציה לחסום נתיבים ימיים גם למצרי באב אל-מנדב ולים סוף (בעזרת החות'ים). האיראנים גם אולי ינסו, בעיקר באמצעות כטב"מים, לפגוע במכליות שעוגנות הרחק ממצרי הורמוז, במטרה להסב נזק גדול עוד יותר ולהרתיע ספינות מלהתקרב לאזור כולו.

איום אחר שהשמיעו ראשי מערכת הביטחון באיראן בחודשים האחרונים כלל פעילות התקפית חדשה פלישה קרקעית למדינות שכנות. אם אכן תנסה טהרן לממש פעילות כזו, הרי שצבאות המפרץ יידרשו לבלום כוחות איראנים שיבקשו לכבוש את שטחיהם, ולהדוף אותם בחזרה לגבולות הרפובליקה האסלאמית.

הפרוקסי

החות'ים, שהוזכרו קודם לכן בהקשר של באב אל-מנדב, הם השלוחה היעילה ביותר בשלב זה של האיראנים. חיזבאללה הוכה קשות וכך גם חמאס, והמיליציות העיראקיות מוגבלות בכוחן.

המורדים התימנים, לעומת זאת, עשויים לאיים על המעבר הימי באזור ים סוף גם אחרי שנהדפו מהשטחים הסמוכים למצרי באב אל-מנדב. יש להם טילי חוף, ספינות מהירות, כטב"מים וצוללות לא מאוישות, ובעבר הוכיחו את יכולתם לפגוע בספינות באזור. הם כמובן יכולים גם לחזור ולשגר טילים לעבר ישראל או מדינות אחרות באזור, כפי שהם עושים נגד הסעודים כעת.

האיראנים איימו להכניס אותם למערכה בעבר, אף שרק לפני חודשיים התחייבו החות'ים בפני האמריקנים שלא יפרו את הפסקת האש, לפי הדיווחים, וגם לא יתקפו ספינות אמריקניות או ישראליות באזור. יכול להיות שהם ישברו את מילתם, אבל משמעות הדבר מבחינתם היא להיחשף לתקיפות של צבא ארה"ב משהו שעד כה הם נמנעו ממנו.

המיליציות העיראקיות, מצידן, עשויות להצטרף למערכה יותר בקלות, גם אם התוצאה תהיה לחימה פנימית ועימות מול השלטון בבגדד. יש ברשותן, ככל הידוע, כטב"מים שהן שיגרו על מטרות אמריקניות וכורדיות באזור, ובסבבים קודמים ניסו לשגר אותם לעבר ישראל, לרוב ללא הצלחה.

בגזרה אחרת, חיזבאללה העביר באחרונה, לטענת כלי תקשורת ערביים, מסרים לראשי המדינה בלבנון שלפיהם הוא לא יתערב בלחימה, למעט במקרה של סכנה אמיתית לנפילת איראן. גם שליחיה של טהרן שביקרו בביירות הצהירו כי יוכלו לדאוג לעצמם. חיזבאללה ביקש להרגיע את החשש בלבנון, למרות ההתעצמות המתמשכת של הארגון, מהרס נוסף של כל אזור הדרום במקרה של חידוש המלחמה, בדגש על ערים באזורים שקרובים לנוכחות צה"ל, כמו נבטיה.

זה גם המצב של חמאס בעזה. הארגון, שממילא עודנו מוחלש וגם בתום שלוש שנות מלחמה לא מפסיק לספוג מצה"ל, לא צפוי להתערב במערכה, אלא אולי במקרה של חשש אמיתי לנפילתה של איראן. זה לא אומר שהוא לא ינסה להוציא עדיין פיגועים מיו"ש או לבצע בעזה פיגועי חטיפה או צליפה, אבל בישראל צריכים לשים לב לתסריט כזה גם בימי שגרה רגילים כך שלא דרושה כאן היערכות מיוחדת.

טרור בחו"ל

גם בתחום זה תשמור טהרן על אותה מתכונת פעולה שהייתה נוהגת עד כה. האיראנים ינסו לפגוע במטרות ישראליות או יהודיות בשלל מדינות, בסיוע של גורמי פשיעה מקומיים. בנוסף, לפי דיווחים בתקשורת, גם בימים אלה ובעיצומו של המשא ומתן טהרן עדיין מנסה להתנקש בחייו של הנשיא טראמפ מה שגרם להצבת מערכות הגנה נגד כטב"מים סביב מעונו בפלורידה. ייתכן שכתוצאה מהניסיון הכמעט מוצלח לחטיפת מטוס "פליי דובאי" תבקש איראן לעודד פעולות חיקוי וניסיונות דומים לפגוע בשדות תעופה ובמטוסים, כולל מצד אנשי צוות שתומכים באידיאולוגיה של האייתוללות.

אך למעשה אין כאן כל חדש. האיראנים, חובה עלינו לזכור, לא באמת צריכים תירוצים כדי לפגוע ביעדים מערביים, ישראליים או אמריקניים, ומלחמה היא רק ההסבר שהם נותנים לכך

כעת. זה דבר שנעשה דרך קבע לפני המלחמה, ויימשך ככל הנראה גם אחריה. עלינו להיערך לסכל ניסיונות כאלה כל העת, גם אם ביתר שאת בעקבות מאורעות השנתיים האחרונות.

הגרעין

העילה העיקרית ליציאה הישראלית והאמריקנית למלחמה עולה לכותרות ברפובליקה האסלאמית בחודשים האחרונים, כאשר הדיון סובב את השאלה אם פצצה גרעינית הייתה מחזקת את ההרתעה האיראנית. בשלב זה, לאחר שני סבבים, רבים בטהרן טוענים כי ניסוי מבוקר שבו יופעל מתקן נפץ גרעיני יאותת לעולם שיכולת כזו מצויה ברשותה, וכך יפחדו אויביה לצאת נגדה.

על רקע האיומים של הנשיא דונלד טראמפ לפגוע בהר המכוש והאפשרות לחידוש המלחמה, גובר באחרונה השיח באיראן על פרישה אפשרית מהאמנה נגד תפוצת נשק גרעיני (NPT) ופריצה מהירה לעבר נשק גרעיני כתגובה מיידית לאמריקנים. גם זה לא חדש, והשיח הזה מתנהל כבר לא מעט זמן. לצד זאת, ישנם כעת דיבורים לראשונה, בגלוי ובאופן רשמי על זניחת הפתוה שלכאורה פרסם המנהיג העליון עלי ח'מינאי בעבר, שלפיה אסור לרפובליקה האסלאמית לפתח נשק גרעיני. אחרי מותו נראה שנשבר הטאבו בעניין, ודובר משרד החוץ האיראני אמר רק השבוע כי ניתן לבחון מחדש את מדיניותה של טהרן בהקשר זה.

סייבר ופגיעה בתשתיות אינטרנט

מתקפות הסייבר האיראניות למעשה מעולם לא נפסקו, והן מתנהלות כל העת נגד ישראל וארה"ב כאחד. שלוחיה של הרפובליקה האסלאמית מבקשים לפגוע במתקנים אזרחיים במרחב הדיגיטלי, ובפרט להסב נזק למטרות אסטרטגיות כגון בנקים, שירותי אינטרנט, מרכזי התפלת מים ומתקני חשמל. עד כה לא הצליחו האיראנים לגרום נזק ממשי לישראל, ככל הידוע, אף שהיו ניסיונות לפגוע בתשתיות המים כאן, ובארה"ב נראה שהם נחלו הצלחה מסוימת בתחום זה בשנה האחרונה.

במקביל, ולצד האיום לשגר טילים וכטב"מים על מרכזי דאטה ומחשוב, משטר האייתוללות התריע בגלוי כי ינסה לנתק את תעבורת האינטרנט העולמית באמצעות קטיעת כבלי תקשורת תת-ימיים בחופי המדינה. לאיראנים יש יכולת לבצע פעולות כאלה, שנעשות באמצעות צוללנים, כלי צלילה לא מאוישים ואפילו אוניות אזרחיות שגוררות עוגן, וכך הם יכולים לנסות לפגוע בכבלים במצרי הורמוז. אומנם הכבלים שעוברים במפרץ מהווים אחוז מזערי מתעבורת האינטרנט הגלובלית, אך הם מחברים רבות ממדינות המפרץ לרשת העולמית, ופגיעה בהם תפחית מאוד את יכולתן לתקשר עם העולם החיצוני.

מנגד, באזור ים סוף מונחים הרבה יותר כבלי תקשורת מרכזיים, חלקם הגדול במצרי באב אל-מנדב וצפונה משם. לפי ההערכות, יותר מ-80 אחוזים מתעבורת האינטרנט שמחברת בין אסיה לאירופה עוברת שם, כך שאם החות'ים יתבקשו לפגוע בכבלים אלה הנזק עשוי להיות גדול

בהרבה. גם למורדים התימנים יש יכולות כאלה, ובעבר דווח כי הם אכן ניסו לקטוע אותם.

פיגועים סביבתיים

לא יהיה זה מופרך לחשוב שאיראן מתכוננת גם לאפשרות הזאת. אחרי שראתה את ההשפעה של פיצוצי מכליות וזליגת הנפט לחופי מדינות האזור, היא בהחלט עשויה לחשוב על דרכים לעשות זאת במכוון. היא גם יכולה לנסות להשתמש ב"פצצות מלוכלכות" או באמצעים אחרים שיפגעו בסביבה.

הבעיה במתווי טרור כאלה היא שלסביבה, כידוע, אין גבולות טבעיים, וכל אשפה שתזרוק לנהר תחזור אליך למחרת במעלה הזרם. האיראנים יודעים שפגיעה סביבתית עשויה להסב גם להם נזק, לצד ביקורת בינלאומית נרחבת מאוד. הם ינסו להימנע מאירועים בקנה מידה נרחב, אלא אם כלו כל הקיצין.

היערכות פנימית

לצד הפעולות ההתקפיות, איראן גם נערכת להדיפת מתקפות בתוך גבולותיה, ובנוסף מתכוננת לאפשרות של הפגנות, ניסיון הפיכה ועוד.

בדומה למבצעים קודמים, בוודאי הרשויות ישביתו גם הפעם את רשת האינטרנט לתקופת המלחמה, וימנעו מהתושבים קשר עם העולם החיצון. הגישה למסופי סטארלינק באיראן מוגבלת, והמשטר לוחץ ביד קשה על אזרחיו מחשש שיוכלו לקבל תמונת מצב אמיתית על הנעשה במדינה ולתקשר עם גורמים חיצוניים שידרבנו אותו לצאת לרחובות.

במקביל טהרן צפויה להגביר את נוכחותה כוחות הביטחון ברחובות, כאשר מלבד הבסיג' היא תשתמש ביחידות אזרחיות חדשות (כולל כאלה שגויסו אליהן נשים), שעברו אימונים מיוחדים לצורך לוחמה במתנגדי שלטון, כוחות זרים שיפלשו לאיראן ועוד. כמו כן, יחידות הדיכוי של השלטון יצאו שוב למבצע מעצרים של מעט אנשי האופוזיציה הבולטים שטרם נכלאו, כדי להשתיק ביקורת, למנוע אפשרות של התנגדות אזרחית ולדכא כל ניסיון הפיכה.

הכלים של השחקן החלש

האיראנים מגיעים למערכה הזאת, אם תפרוץ, כשחקן החלש יותר והם מודעים לכך. כדי לנסות להתגבר על חולשתם הם יפעלו בכלים העומדים לרשותם, והמטרה היא לא לנצח מבחינה צבאית, אלא בעיקר להפעיל לחץ שיגרום לאויב לסגת. הם יכאיבו לו בנקודות הרגישות, בניסיון לגרום לו לאבד את הרצון לפגוע בהם.

האמצעים הללו יעמידו אותם תחת ביקורת בינלאומית נרחבת, ויעמיקו עוד יותר את הקרע בין טהרן ליתר בירות האזור. שיטת הפעולה הזו איננה מקרית, והיא לא נובעת מחוסר היגיון. היא נהגתה אצל האיראנים מתוך תפיסת עולם מחושבת, ובראייה קרה של המציאות.

האיראנים אולי לא מעוניינים לדרדר את היחסים הבינלאומיים שלהם, אך הם מבינים שזהו מכשיר הלחץ היעיל ביותר שיש להם על המזרח התיכון, ובעקיפין גם על ארה"ב, לעצירת המלחמה. ההיגיון האיראני הוא לשבור את הכלים, להוכיח לעולם שאם תוקפים אותם הם לא יירתעו משימוש בכל כלי שמצוי ברשותם כדי להדוף את האויב, בין אם במישור הצבאי, ובין אם במישור הכלכלי, המדיני ועוד. הכאוס, לפיכך, יהיה מכוון. יאללה בלגן בגרסה האיראנית.

אולי כדי לשכך מעט את הביקורת, טהרן צפויה לפעול גם בצורת משוואות ופעולות הדדיות. המתקפות עליה יקבעו, בין היתר, את טיב התגובה שלה. פגיעה במתקני הגרעין, למשל, תוביל לפרישה מ-NPT. תקיפות על שדות נפט יגררו ירי רחב היקף על מרכזי אנרגיה באזור.

קשה להתעלם גם מהצלחת התגובות הקודמות של איראן. הלחץ הכלכלי הביא להתייקרות של מחירי הנפט גם אם לא לרמה שרצו האיראנים והחריפה את הביקורת על טראמפ בארה"ב לפני בחירות האמצע. האמירות המתנצלות של מנהיגי אירופה ברקע ההפגנות ביבשת על יוקר המחיה, לכאורה, על כך שהמלחמה באיראן היא מקור ההתייקרות הן הוכחה להצלחה של העברת המסר האיראני בהקשר זה.

טהרן תנסה לעודד עוד הפגנות כאלה אם תפרוץ שוב המלחמה, והירי למרכז היבשת רק יעצים עוד יותר את הלחץ על האירופים. בוושינגטון טראמפ יהדוף ביקורת נרחבת על מהלכיו אפילו אם ישמור על השליטה הרפובליקנית באחד מבתי הקונגרס, והמחוקקים הדמוקרטים בוודאי ינסו להצר את צעדיו ולהגביל את סמכויות המלחמה שלו.

אסור לזלזל באיראנים. כבר חודשים ארוכים הם בונים את התוכנית הצבאית לחידוש המלחמה. הם מבינים את מגבלות הכוח שלהם, ויודעים היכן להכות. מצד שני, אם גם אנחנו נדע להתכונן מראש, יש בהחלט תשובות טובות להרבה מאוד מהאתגרים שהוצגו כאן. כעת נותר רק להמתין ולראות: האם הצדדים יגיעו להסכם, או שבקרוב כל המתווים הללו יהפכו לחלק מהמציאות של חיינו?

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.